

Frede Castberg

HVORFOR MOT EF

Frede Castberg gir med dette for første gang til kjenne sitt personlige syn på norsk medlemskap i EF. Denne artikkel er med tillatelse gjengitt fra Samtiden nr. 6, 1972.

Gjennom årtier har professor Castberg hatt en enestående posisjon som Norges fremste stats- og folkerettslærde, og en saklighetens og godviljens og samarbeidets talsmann. Han er vår ledende kjenner og tolker av landets grunnlov og styresett, av traktater og internasjonalt samvirke. Han har i en menneskealder vært Utenriksdepartementets faste konsulent, og Regjeringen og Stortinget har i mange og viktige saker rådspurt ham oftere enn noen annen. Dette gjelder også i EF-saken. At Castberg for sin egen del sier nei til EF, har på denne bakgrunn særlig vekt. Hans virke er allerede vevd inn i landets politiske historie. Like mye som hans faglige posisjon skyldes dette hans vidsyn og dømmekraft. Han vet hva han taler om, og er européer så god som noen.

Folkebevegelsen

Om de statsrettslige og folkerettslige spørsmål i EF-saken har jeg hatt anledning til å avgi uttalelser et par ganger i det forløpne tiår. Jeg har der gjort gjeldende at Grunnloven ikke er til hinder for at Norge tiltrer EF. Men jeg tror jeg samtidig har gjort det klart at den rettslige adgang til å tiltre ikke er det samme som at vi bør gjøre det. Dette skulle det være overflødig å si. Men slik som EF-debatten har artet seg, er det visst ikke det. Jeg for min del er i hvert fall – tross mitt syn på grunnlovsspørsmålet – kommet til det resultat at vi bør si nei til EF.

Samtidens redaksjon har bedt meg om å gjøre rede for mine grunner til å ta dette standpunkt. Og selv om jeg har mine tvil om det kan ha noen større interesse, så skal jeg gjøre det. Men jeg vil understreke at jeg ikke akter å utgi meg for å være ekspert i noen av de rent økonomiske spørsmål som vi er stillet overfor i EF-saken.

Jeg kan gjerne forutsette at et medlemskap i EF sikkert vil være av stor økonomisk betydning for en rekke norske industrier og for en så viktig næringsvei som den norske skipsfart. Det kan også godt hende at et pengemessig regnskap over vinning og tap ved å gå inn i EF vil gi et overskudd. Regjeringen og mange store organisasjoner i nærings- og arbeidsliv mener åpenbart det. At ikke minst en sosialdemokratisk regjering kan bli sterkt tiltrukket av en politisk linje som de mener skal gjøre landet rikere, er lett å forstå. Det er nok av oppgaver, nettopp i sosialpolitikken, som skriker på en løsning og som krever penger og atter penger. Ikke mindre lokker vel utsikten til mere industri, sterk ekspansjon i næringslivet og dermed nye arbeidsplasser i landet. Skal vi så ikke følge etter på den vei som anvises oss av vår statsminister, selve inkarnasjonen av sindigheten og redeligheten i vårt politiske liv?

Nei. Det er som selve ånden i den økonomiske integrasjonsprosess i det vestlige

Europa må virke skremmende på en liten nasjon som vår, med så mange særproblemer i vårt langstrakte, tungbrukte land, med vår egenartede samfunnsstruktur, vårt grunnfestede demokrati og vår dyrekjøpte politiske uavhengighet.

”Økonomisk integrasjon”: Det er et typisk tidsfenomen idag, det hører like som med i ”utviklingen”. Storbedrifter går sammen i stadig større konserner, tvers over landegrensene. Enorme, økonomiske maktsentra bygges opp. I EF er vi avskåret fra å gi norske virksomheter fordeler fremfor de store utenlandske, så sant de hører hjemme i EF-landene. Er det forsvarlig for et lite land å ta en slik risiko? Arbeidsmarkedet skal være åpent for folk fra alle EF-land. Kan vi klare det?

Og er ikke selve denne intense konsentrasjon om industriell utbygging av tvilsom verdi. Norsk landbruk har fått visse garantier. Men jordbruksprotokollen gir oss ikke krav på å kunne fortsette med den subsidiepolitikk som har vært brukt hittil og som vårt jordbruks ledende folk anser så nødvendig. Vi har heller ingen sikkerhet for å beholde vår 12mils fiskerigrense etter 10 år.

Det tap Norge vil lide ved at landbruk og fiske ikke kan holdes oppe som før, er etter min mening langt fra bare et økonomisk spørsmål. Det er så visst ikke bare et spørsmål om store gruppers ”levestandard”. Det er et spørsmål om å bevare tradisjoner og kulturformer, som representerer annet og mere enn penger.

Vernet mot industriens dominans og utenlandsk kapitalmakt i Norge vil neppe kunne søkes hos det i og for seg fremrakende byråkrati i Bryssel. Vil vi da selv være sterke nok til å beskytte oss mot faren for en forsert og ensidig utvikling av næringslivet i Norge, mer eller mindre i utenlandsk regi? Jeg tviler på det.

”Enorme, økonomiske maktsentra bygges opp. I EF er vi avskåret fra å gi norske virksomheter fordeler fremfor de store utenlandske, så sant de hører hjemme i EF-landene. Er det forsvarlig for et lite land å ta en slik risiko? Arbeidsmarkedet skal være åpent for folk fra alle EF-land. Kan vi klare det?”

Men så sier man: Vi kan gå ut av EF, hvis det skulle være nødvendig. Hertil er bare å svare: Roma-traktaten kan ikke sies opp. En stormakt kan saktens allikevel forlate det hele. Men vil vi kunne gjøre det samme? Kanskje. Og kanskje ikke.

Det er som med den såkalte ”veto rett”. Frankrike har greid å sette seg ut over Roma-traktatens bestemmelser om flertallsvedtak. De andre har – foreløpig – bøyet seg for det. Men hvis denne ”veto rett” fra dagens praksis bortfaller i fremtiden, kan da vi forlange å beholde den? Neppe.

Men så kommer det siste, store spørsmål: Gjør man seg til motstander av en storstilet, europeisk fredspolitik, om man holder seg utenfor EF?

Det er sant at en sammenslutning av land som Frankrike, Tyskland og Storbritannia etter de mange blodige kriger i århundrenes løp er en stor ting. Denne samling av de tre stormakter skjer imidlertid aldeles uavhengig av hva vi her i Norge bestemmer oss for. Og det er og blir en alvorlig fare for et lite og egenartet land som Norge å la seg integrere i noe som er ment å skulle bli en økonomisk supermakt.

Det finnes også en annen målsetting enn integrasjon, når man vil arbeide for rett og fred. De skandinaviske land har meget å lære av andre land på de fleste områder av kulturlivet. Men på ett felt synes jeg vi har rett til å si at de andre kan lære av oss. De skandinaviske folk lever som frie og uavhengige nasjoner ved hverandres side. Men krig mellom dem er utenkelig. Og kan en tvist ikke løses tilfredsstillende ved forhandling, da vil løsningen finnes ved internasjonal dom. Forsåvidt på samme måte som tvister i det enkelte land.

Dette er etter min mening en bedre fredspolitik for et lite land enn at man lar seg integrere i et system av stater, som er ulike i historisk tradisjon, økonomisk styrke og politisk makt.

Så står vi da overfor folkeavstemningen. Vår grunnlov har ingen bestemmelse om folkeavstemning, – ikke noe om når den skal eller kan komme til anvendelse, ikke noe om hvor mange som må ha avgitt stemme for at den skal ha betydning, ikke noe om simpelt eller kvalifisert flertall, overhodet ikke noe om hvilken rettsvirkning den skal ha.

For at Norge skal kunne tiltre en internasjonal organisasjon som EF, krever Grunnloven tre fjerdedels flertall i Stortinget. Grunnloven krever ikke noe stortingsvedtak for at landet skal la være å tiltre. Under disse omstendigheter er det ikke tilstedelig at de enkelte stortingsrepresentanter skyver ansvaret fra seg og på forhånd forplikter seg til å stemme som folket råder til, – uansett hvor stor deltakelsen i avstemningen har vært og uansett hvor stort eller lite flertallet er for det "seirende" standpunkt. Og det må ikke tapes av syne at det er tiltredelsen til EF som etter Grunnloven krever et kvalifisert flertall i Stortinget. Det er et "ja" til EF som betyr det store innhugg i Grunnlovens kompetanseregler. Det må være rimelig å kreve en massiv oppslutning ved folkeavstemningen og et sterkt flertall for medlemskap, for at en stortingsrepresentant skal bøye seg for "folkets råd" og stemme for medlemskap, mot sin egen overbevisning.

Man får håpe at Regjeringen ikke vil øve press hverken på velgerne før avstemningen eller på Stortinget etterpå. Om resultatet til sist blir at Norge ikke går inn i EF, har Regjeringen ganske visst lidt et nederlag. Og det vil da saktens være fristende for Regjeringen å ta avskjed og derved skape en parlamentarisk krise som det ikke blir lett å løse. Men det beste vil nok være at Regjeringen Bratteli i en slik situasjon fortsetter å styre landet. Om den i tilfelle velger denne vei, vil det være vitnesbyrd om en sann overlegenhet, i dette ordets beste betydning.

Professor, dr. juris **Frede Castberg** er sønn av den radikale venstrepolitiker Johan Castberg, og har blant annet vært rektor ved Universitetet i Oslo (1952 – 58). Fra 1960 til 1970 var han medlem av Den europeiske menneskerettskomisjon, og han er siden 1962 president for Folkerettsakademiet i Haag. Foruten hovedverket Norges Statsforvaltning I – II (3. utg. 1964), har han skrevet mange bøker i statsrett, folkerett, forvaltningsrett og rettsfilosofi. Fra den aller seneste tid kan nevnes **Den europeiske konvensjon om menneskerettighetene** (1971), **Juridiske stridsspørsmål i Norges politiske historie** (1971), og **Minner** (1971).

”Skal vi så ikke følge etter på den vei som anvises oss av vår statsminister, selve inkarnasjonen av sindigheten og redeligheten i vårt politiske liv?

Nei.”